

Liberty of speech

(SVOBODA GOVORA)

Besede, besede, besede...
Shakespeare, Hamlet

Nek Amerikaneec je dejal Siru Athurju Salterju: „Sedaj sem popolnoma prepričan, da verujete Angleži v svobodo govora.“ Do tega prepričanja je ta Amerikaneec prišel potem, ko je v Hyde Parku v Londonu poslušal nekakega govornika, ki je udrihal čez „brutalno in pokvarjeno policijo.“ Poleg gruče, ki je poslušala govornika je stal tudi angleški stražnik. Amerikaneec se je zdelo čudno, ko se je ta stražnik, namesto da bi aretirал govornika, obrnil k njemu, ki je bil žetavtomobilu in ga prosil, naj v savi motor, da bi hrup motorja u motil govornika. Tudi mi smo ne veliko slišali in čitali o slavnem Hyde Parku, o angleški svobodi govora — „liberty of speech“, — o svobodi tiska — „liberty of the press“ — in o še drugih lepih stvarih iz Anglije in z veseljem smo vedno govorili o naših velikih zaveznikih, o njihovi demokraciji, o njihovih svobodnih institucijah... Toda kako naj spravimo v sklad vse te lepe in visoke primere z realnostjo, katero preživljamo sleherni dan. Zaprepastila nas je svoječasna izjava feldmaršala Alexandra, da postopa jugoslovanska armada v Trstu „na isti način kot Hitler, Mussolini in Japonci.“ V zadrego so spravljali nato zavezniki našo ljubezen do njih, ko so z ostrimi ukrepi hoteli ukiniti ljudsko oblast v Trstu in vsem Primorju... Z bolečino gledamo vsak dan, kako se na vse mogoče načine skuša ovirati delovanje preostalih ljudskih organov, kako zapirajo preizkušene borce proti fašizmu, medtem ko se z dneva v dan vračajo v visoke urade ljudje (Marsano, Del Neri...), ki so bili fašisti in so sodelovali z nemškimi okupatorjem... Toda ves čas smo se tolažili, da delajo to ljudje, ki ne morejo tolmačiti prave volje angleškega ljudstva in da v sami Angliji o tem niso obveščeni, „kajti če bi naši daljni prijatelji“, je napisal naš vodilni pesnik O. Župančič, „slišali klic gneva in ogorčenja in obupa bi povzdignili svojo besedo in napravili bi tožbo in izrekli obtožbo nad kršitvijo človečanstva, ki so ga krivi njihovi rojaki.“

Z zadoščenjem smo sprejeli vesti, da je konservativni režim v Angliji prenehal obstajati in da so prišli na vlado laburisti s svojim vodjo Attleejem na čelu. Glasovi vsega demokratičnega člo-

veštva izražajo veliko vero v bodočnost: v novi angleški vladi vidijo, da se je tudi v megleni in počasni Angliji nekaj zganilo, kar bo pomagalo vsemu človeštvu, da si zagotovi mir in svobodo. Izjava laburistične vlade je za nas pomembna. Že samo dejstvo, da so se takoj v začetku lotili vprašanja Indije, nam vliva vero, da ne bodo pozabljeni tudi vsi preči problemi malih narodov sedanjosti Evrope. Ljudstvo Trsta in vsega Primorja z napetostjo pričakuje naslednjih dni, z nestrpnostjo pričakuje izboljšanja svojega položaja, in ko vidi odhajati Amerikanece, ko sliši, da je odstavljen vrhovni komandant feldmaršal Alexander, upa, da se bo kaj spremenilo na bolje...

Toda kaj? Niso še Amerikanci dobro zapustili tal Kanala, ko je angleška Military Police vrla v prostore okrajnega kulturnega odseka v Kanalu, v prostore mladine in Antifašistične ženske zveze ter naredila preiskavo. Zaplenila je vse časopise, pobrala ves arhiv ter zaprla urade. Na proteste je angleška policija odgovorila samo, da se bosta smela odslej prodajati na Kanalskem samo „Glas zaveznikov“ in pa „Voce libera“. Mi se s trpkostjo vprašujemo, kaj neki to pomeni? Ali res naše ljudstvo ne bo smelo več slišati svobodne besede? Ali bodo ljudje, ki so toliko trpeli pod fašizmom, ki so toliko žrtvovali za svojo svobodo, sedaj po končani vojni, zopet morali prebirati profašistične članke o popolni „italianità“ Slovenskega Primorja, o šovinizmu, ki so ga polni stolpci lista „Voce libera“? Ali naj kar naenkrat zamre vse kulturno delovanje, ki ga je začelo naše ljudstvo za časa, ko so to še pele nemške strojnice?... In da sedaj, ko je konec vojne, ko so se končale borbe, ne bi mogli dobiti časopisja, ki so ga prej, ko je bilo na tem ozemlju še nešleto sovražnikovih postojank, dobivali redno, pa čeprav za ceno človeških žrtev?... Ne, to ne more biti! To bi bila kršitev osnovnih načel demokracije, to bi bil zločin proti človečanskim pravicam, proti pravicam, na katere so se borili in so nanje tako ponosni vsi svobodoljubni narodi in med njimi tudi Angleži s svojo „liberty of speech“.

Če bi Amerikaneec, ki je izrekel Siru Athurju Salterju besede o angleškem verovanju v svobodo govora, bil sedaj med nami, bi videl, da je Hyde Park le skromen kotic, da pa je svet velik. Nedvomno bi svoje mnenje o „liberty of speech“ celo spremenil.

San

Za ureditev uprave v Trstu in Slovenskem Primorju

Pokrajinski Narodno osvobodilni odbor je vložil pri vladah Zedinjenih držav in Velike Britanije protestno noto zaradi postopanja Zavezniške uprave na zasedenem ozemlju Trsta in Slovenskega Primorja. V obširno razloženem protestu navaja PNOO, da ljudstvo v kratkih petih tednih zavezniške zasedbe s celo vrsto resolucij, poslanih zavezniškim državnikom, manifestacijami in dvema mogočnima, po 24 trajajočima stvarkama 25. junija in 19. julija t. l. odločno zahtevalo, da se mu priznajo demokratične svoboščine, priborjene v času krvave borbe proti fašizmu in nemškemu okupatorju. Navzlic temu vztraja ZVU pri nedemokratičnih načelih in ne-

spremenljivem načinu upravljanja Trsta in Slovenskega Primorja ter onemogoča normalizacijo stanja, ki bi okrepila zaupanje ljudstva v demokratični blok Anglije, Amerike in Sovjetske Zveze.

PNOO je hkratu predlagal način za ureditev uprave v Trstu in Slovenskem primorju. V prvi vrsti je zahteval preklic odloka, ki obnavlja na tem ozemlju fašistično zakonodajo pred 8. septembrom 1943, ter zahteval izvajanje svojega odloka z dne 8. junija 1945, po katerem je v veljavi zakonodaja pred 8. septembrom 1943, toda z omejitvijo, da se ukinejo vse njene določbe, kolikor nasprotujejo pridobitvam narodno osvobodilne borbe.

PARRI-POBORNIK ITALIJANSKEGA

IMPERIALIZMA

Zadnji dogodki v Italiji kažejo, da se nahaja dežela v težki notranjopolitični krizi. Spopad med osvobodilnim gibanjem — v katerem igra vodilno vlogo delavski razred Italije — na eni strani ter veleposestniško in finančno reakcijo — krepko povezano s fašističnimi krogi — na drugi strani, postaja čedalje ostrejši in hujiši. Ta spopad je že prešel zgolj politične oblike ter prehaja v gotovih delih Italije že v oborožene boje, kakor se je to nedavno zgodilo v okolici Barija, pred dnevi pa v severno italijanskih industrijskih centrih. Spopad, ki se danes bije za ali proti demokraciji Italije, v nemajhni meri komplicirajo različni faktorji: težak ekonomski

položaj, uničenje transporta, zlasti pa tudi prisotnost tujih vojaških sil na ozemlju Italije, ki so s svojo politiko naredile precej napak, ako so to sploh napake, ki kažejo, da najbrž ne izvirajo iz nepoznavanja dejanskega stanja. Tako se razvija nevaren političen kaos, katerega bi reakcionarji radi izrabili v reprizo grških dogodkov ali pa flenburških burk.

Velike politične delavske stavke v industrijskih predelih severne Italije so dovolj jasen znak, da so delovne množice pripravljene brantiti in ohraniti narodno osvobodilne odbore, svoje sindikalne organizacije, ter tudi same izvesti kaznovanje fašističnih zločincev.

Obseg, organizacija in ostrina teh stavk pričča, da se mora delovno ljudstvo severne Italije krepko in skrajno boriti, ako noče, da bi pustilo pod pritiskom reakcije in zasedbenih sil, ki ščitijo fašistične veleindustrijalce ter agente. Tako so n. pr. zavezniške oblasti dopustile ponovno izhajanje fašističnega lista „Stampa“ v Turinu, ki je bil eden glavnih fašističnih listov. Tako poroča „All Press“, pa, da so angleške oblasti izpustile Guida Denegania, vodilnega moža italijanske kemične industrije in znanega finančnika, ki je pričakoval kazni za svoje zločine. V odgovor na to je stavkalo samo v Milanu čez sto tisoč delavcev v znak protesta.

Razpustitev partizanskih enot

Aktivnost reakcije v Italiji je precej velika kljub temu, da ima le malo pozicij v samem italijanskem narodu. Tako je bil za napredne sile italijanskega naroda boleč dogodek prisilna razorožitev dela italijanskih partizanskih enot Garibaldi. Ob razorožitvi je agencija Reuter zapisala: „Nihče ne dvomi, da so nekatere skupine političnega značaja skrile znatne količine orožja, med njimi tudi protitankovske topove“. Ta stavek kaže, da razoroževanje ne gre tako, kakor si to želijo getovi krogi, ki hočejo preprečiti demokratizacijo dežele, katere rezultat bi bil ta,

da bi se nova demokratična Italija pod vodstvom osvobodilnega gibanja in delovnih množic, izvila iz onih usodnih klešč, v katerih tiči že iz let pred prvo svetovno vojno. Istočasno pa se nadaljuje, zlasti po južni Italiji, strahovlada fašističnih skupin, ki jih podpirajo veleposestniki in latifundisti, kar povzroča številne oborožene spopade po južnoitalijanskih gorah in pokrajinah. Še težji pa je položaj na Siciliji in Sardiniji, kjer fašistični separatistični pokret obvlada celotno državno upravo, ki tudi z orožjem roki nastopa proti

ljudstvu, ki se hoče otresti s svojih hrbtov jarma lastnikov veleplantaž. Posebno težke dejstvo v notranje političnem položaju Italije pa je, da je skoraj ves državni aparat, policija in karabinjerji, prepojen s fašisti, katerih ni preganala ne Bonomijeva vlada in jih ne preganja niti sedanja Parrijeva. Fašisti so prejeli svojo kazen samo tedaj, kadar so jih sodile v revolucionarnem zaletu množice, kakor se je to zgodilo z Mussolinijem in njegovimi pomočniki. Takšna je kratka slika notranje političnega položaja v Italiji.

Predsednik Parri, kakršen je

Prejšnja Bonomijeva vlada ni storila za ozdravitev notranje političnega položaja v Italiji ničesar. Nasprotno, Bonomi in njegov zunanji minister De Gaspari sta bila celo soudeležena oziroma sta pristala na rešitev vojnega zločina generala Roatte. V vsej svoji politiki je Bonomi težil samo za tem, da odstrani sleherni vpliv demokratičnih narodno osvobodilnih odborov kot legitimnih predstavnikov boja in volje ljudskih množic Italije. Spontan odpor severne Italije kot odgovor na tako politiko je v glavnem zrušil osovraženo Bonomija.

Rešitev vladne krize, prihod Ferruccio Parrija pa je pokazal novo taktiko reakcije. Ta obstoji v tem, da so hoteli pomiriti revolucionarni sever, da so postavili Parrija kot ministrskega predsednika. Torej politika, ki je tako rekoč član italijanskega narodno

osvobodilnega odbora, vodja stranke akcije ter komandant ozopovskih oboroženih formacij. Kmalu se je pokazalo, da je vse skupaj le pesek v oči. Parri je predstavljal v italijanskem narodno osvobodilnem odboru ves čas pozicije italijanske reakcije, ki ga je poklicala v odločilnem času na oblast.

Toda Parri se je kaj kmalu pokazal takšen, kakršen je. Ob svojem nastopu je govoril na dolgo in široko o svobodi in demokraciji, obenem pa podprl razorožitev garibaldinskih enot, oborožene ljudske zaščite narodno osvobodilnih odborov. To dejanje je pokazalo, zakaj je bilo na čast Parriju izpitih toliko hvalnic in napitnic. Pristanek in podpiranje razorožitve italijanske ljudske vojske, to je bila prva stopnja Parrijeve poti, ki hkrati kaže, kakšna bo njegova notranja politika. Druga stopnja na Parrijevi poti pa ga

je razkrinkala še kot nepopustljivega pobornika italijanskega imperializma.

12. julija t. l. je Parri objavil tako imenovane obrambne ukrepe italijanske vlade glede zaščite starih predvojnih italijanskih mej, o katerih bodo razpravljali združeni narodi na mirovni konferenci. Ta obrambni ukrep v celoti ne predstavlja ničesar drugega, kakor minimalni program italijanskega imperializma. Vprašanja kolonij se gospod Parri previdno ni dotaknil. Da bi si nekako pridobil pozicije in opozoril svoje bodoče podpornike na mirovni konferenci, je Parri objavil, kakor poroča Reuter širokogrudne življenjske pogoje za tuje manjšine v Italiji in sicer za Francoze v Val d'Aosta, za Avstrijce na Tirolskem, za Grke na Dodekanezu ter naposled za Slovence in Hrvate v Primorju in Istri.

Kruh in igre

Pojav tega načrta v času, ko se Italija nahaja v najtežji notranji krizi, ko prehajajo italijanske množice v odkrit revolucionaren boj proti ostankom fašizma in materializma, je razširjeno mnenje, da skuša italijanska reakcija preko različnih transmisij obrniti vso pažnjo italijanskega naroda zavzemanjem in razplametenjem nacionalni šovinizem. Medtem, ko bi se tako prevarani italijanski narod angažiral v teh imperialističnih vprašanjih, pa bi blok finančnikov in latifundistov prevzel oblast trdno v svoje roke ter znova pričel panem et circenses — dal nekaj kruha lačnim množicam, igre pa priredil nad manjšinami v Italiji, take igre kot so jih fašisti igrali od 1922. leta dalje.

To je bil torej poglaviti vzrok

obrambnih ukrepov, namreč iskane izhoda pred naraščajočim demokratičnim gibanjem italijanskega ljudstva, skratka reševanje svojih finančnih in veleposestniških pozicij. Toda še na neko zgodovinsko podobnost o obrambnih ukrepih je treba opozoriti. Pred dobrimi 25 leti, je oče italijanskega imperializma grof Sforza dejal glede narodnih manjšin takole: „Končno moramo imeti pogum, da izjavimo, da ljubezen do naše domovine ne sme pomeniti preziranja čustev drugega plemena, dasi je to plemo mlado in nima slavne zgodovine... Morali smo sprejeti v svojo sredo tudi stotisoče Slovencev... in tem Slovincem hočemo zagotoviti najširšo svobodo jezika in kulture. To pa bo za nas častna obveza

in dejanje politične modrosti“ Tako je govoril grof Sforza 26. novembra 1920. leta v rimskem parlamentu. Kaj je sledilo temu v dejanjih, je vsakomur znano. 12. julija 1945. pa izjavlja Parri z istimi besedami iste obljube, ki naj bi bile zopet častna obveza in dejanje politične modrosti. Toda ta današnja politična modrost pelje celo tako daleč, da užaljeni predstavniki italijanskega imperializma javno govore, da ne bodo vrnil Dodekaneza grškemu ljudstvu, marveč, da ga bodo le odstopili. Odstopiti pa je beseda, ki je v slovarju mednarodnih kupčij, v slovarju mednarodnih mešetarenj, v slovarju Versaille, kjer so si odstopali zemljišča in orisavali na evropsko karto meje kot krvave verige nasilja. (datje na 2. strani)

PREGLED SVETOVNIH DOGODKOV

Odločna zmaga laburistov - Poraz evropske reakcije - Britansko-ameriško-sovjetsko prijateljstvo - Japonska odklanja predajo

Prvič v zgodovini Velike Britanije so pri volitvah laburisti dobili absolutno večino. Za njih je glasovalo 11 milijonov 941.501 volilcev, kar daje 390 poslanskih mest. Konzervativci so izgubili 182 sedežev in so zastopani s 195 poslanci v novem parlamentu.

Strahoviti poraz konzervativcev bo brez dvoma prišel do izraza, ne samo v notranji, marveč tudi v zunanji politiki Velike Britanije. 14 članov sedanje Churchillove vlade, ki so pripadali desnemu krilu konzervativne stranke, je izgubilo svoja poslanska mesta. Med njimi je prvi lord admiraltete Bracker. Levica smatra, da sta bila lorda Bracker in Beaverbrook zla duhova Winstona

Churchilla, ki sta navdihnili njegove najbolj desničarske ukrepe.

Desnemu krilu konzervativne stranke je tudi pripadal minister za Indijo Amery, na katerega je računala jugoslovanska reakcija. Iz njegove okolice so prihajale vse intervencije v korist reakcionarjev emigrantskih vlad izdajalca Mihajloviča. Brez dvoma je dejstvo, da so široke delovne množice Velike Britanije s svojim glasovanjem za laburistično stranko jasno izrazile nezaupanje reakcionarnim demokratom, ki so podpirali reakcionarne režime v evropskih državah. Laburistična zmaga dokazuje, da ljudstvo zahteva globokih socialnih reform in sprememb v vladanju, ne samo

v Angliji, marveč tudi v začasno zasedenih deželah.

Demokratizacija političnega življenja na zasedenem ozemlju je klic množic tudi na Primorskem. Naše ljudstvo, ki je toliko žrtvovalo v tej gigantski borbi in dalo vse za zmago nad skupnim sovražnikom, pričakuje od laburistične vlade stvarno demokracijo in resnično svobodo tiska. Zmaga laburistov mora pomeniti končni poraz Churchillove reakcionarne politike v Grčiji, Slovenskem Primorju in Trstu. Ta zmaga predstavlja najbolj obetajoč dogodek po padcu fašizma. Ameriški časopis „P.M.“ piše: „Za Franka, za monarhiste v Italiji, Jugoslaviji in Grčiji je morala zmaga britanskih laburistov pomeniti konec upov“.

Poraz evropske reakcije

Zmaga laburistov je končno prekrizala račune vseh špekulantov reakcionarjev, ki so špekulirali na konzervativni značaj Churchillove vlade. Demokratična borbenost ljudskih množic v svetu je danes močnejša kot kdaj koli poprej. Duh prave demokracije danes preveva vse ljudske množice in ljudstvo bo sodilo samo dejanja. Zato je zmaga laburistov velik dogodek ne samo s stališča notranje britanske politike, temveč prav tako tudi s stališča mednarodne politike. Predsednik laburistične stranke Harold Laski je ob izidu volitev izjavil med dru-

grim: „Vzroki poraza konzervativcev so v tem, da je Churchill podcenjeval politično zrelost in inteligenco britanskega ljudstva. Poskušal je igrati Führerja, da bi naredil iz volitev svojo osebno volilno zaupnico. Vodil je svojo kampanjo na žalitvah in izpadih ter se poniževal pred ljudstvom. Bil je popolnoma prepričan, da samo on razume smisel obnove. Najbolj značilno je bilo, da je mož, ki je tako duhovito vodil narod v vojni, pokazal popolno nezmožnost za razumevanje mišljenja borečih se mož. Postal je torijski

aristokrat, ki si prevzema stalno pravico do oblasti in smatra kritiko opozicije za žalitev“.

Na koncu izjave pa je dejal: „Ne skušamo samo ustvariti neomajnega prijateljstva z Združenimi državami in Sovjetsko Zvezo, ampak bomo tudi razjasnili, da smatramo vlade, ki jih vodijo možje kot Franco in Salazar, za največjo grožnjo za mir in demokracijo. Prenehali bomo podpirati razpadajoče monarhije in zastarele gospodarske sisteme, do katerih je imel Churchill tako čudno neznost.“

Utrditev britansko-ameriško-sovjetskega prijateljstva

Novi ministerski predsednik Clement Attlee pa je izjavil pred odhodom v Potsdam, kjer se nadaljujejo razgovori „Velikih treh“, da je utrditev britansko-ameriško-sovjetskega prijateljstva temeljni kamen laburistične politike.

Moskovska „Izvestja“ pravi: „Splošno je znano, da so voditelji laburistične stranke več kakor enkrat izrazili naziranje, da je njihova zunanja politika enaka Churchillovi. Niti ni laburistična stranka ob višku volilnega boja vrgla v vrtinec borbe kakega novega pojmovanja zunanje politike. Na kraju članka pravi, da so vprašanja notranje politike predstav-

ljala temelj v britanskih volitvah in da to nikakor ni slučajno“.

Braillford iz Londona piše: „Če bi pri teh volitvah zmagal Churchill bi trdno in slepo izrabil priliko, da zlepi stari svet, ki se je polomil v tej vojni. Morali smo gledati uporabo Churchillove osebne politike v Italiji in Grčiji, kjer je nezakrto stremel za tem, da se vrne na oblast fašistični kralj in sile osebnega dobičkarstva“. Potem pa nadaljuje, da je prvi pogoj za uspeh pri obnovi Evrope, da se posvetujemo z našimi tovariši z leve. Čim manj se bomo igrali velesilo, temboljše bomo uspeli. Odkriti moramo,

kako naj delimo vodstvo z Rusijo. V svetovnih zadevah ne moremo napraviti ničesar trajnega brez sodelovanja z Ameriko.

Prepričati moramo Ruse, da nismo tekmeči, ki skušajo voditi politiko interesiranih sfer, temveč sodelavci, ki streme v enaki meri za socialno kot za politično demokracijo. Nemčija je neresljiv problem le, če se ga lotimo kot varuhi kapitalistične družbe. V trenutku, ko bomo skušali delati načrte za njeno bodočnost, kot socialisti, bomo odkrili, da nas Rusi razumejo. Skupno bomo lahko, če bomo oboji zvesti naši veri, odpravili v Evropi razmere, ki so rodile to vojno“.

Program laburistov

Splošno razpoloženje Britancev v trenutku zmage laburistov je, da sedaj vlada ni samo na vladi, temveč ima tudi vso silo za izvedbo socialno-političnega programa, za katerega so volili Britanci.

Program delavske stranke objema v glavnem sedem točk. Glavne točke so, da bi narod

popolnoma zaposlil, izvedba socialnega zavarovanja v vsej deželi, prehod britanske banke v državne roke, industrija mora priti v roke države, itd. Nasprotno pa je konservativni volilni program predvideval odstranitev kontrole, ki je bila uvedena za časa vojne in dovoljevala koristolovstvo vsakemu privatnemu podjetju. Konzer-

vativci so ostro nasprotovali vsem načrtom podražavljenja, ki so jih predlagali laburisti. V angleškem narodu so se izvršile globoke spremembe, ki so našle izraza v rezultatih parlamentarnih volitev. Zdi se, da so konservativci doživeli svoj poraz baš na svojem nazadnjaškem programu.

Japonska odklanja predajo

Predsednik Združenih držav Amerike, predsednik narodne vlade Kitajske republike in ministerski predsednik Velike Britanije so poslali Japonski ultimatum in zahtevali brezpogojno predajo. V ultimatumu se govori, da mora biti japonska napadalna sila uničena in da je brezpogojno predaja edina pot razuma. Vojaška moč zavez-

nikov je povečana z zapada in armade so pripravljene na končni udarec na Japonsko. Ta vojaška moč je podprta in prežeta z odločitvijo vseh zavezniških držav, da nadaljuje vojno proti Japonski, dokler ne bo prenehala z odporom. Sila, ki se sedaj zbira proti Japonski, je brezprimerno večja od one, ki je bila uporabljena proti

upirajočim se nacistom in ki je neizogibno opustošila deželo, industrijo in zavrla življenje vsega nemškega ljudstva. Japonski militaristi so ponudbo o brezpogojni predaji odbili. Posledice se bodo prav hitro pokazale in Japonska bo prisiljena na brezpogojno predajo.

Parrijevi obrambni ukrepi

Obrambni ukrepi obljublajo bodočim narodnim manjšinam prav take pravice in tako svobodo, kakršno uživa sleherni italijanski državljani. Toda svoboda italijanskega državljana, kakršno mu pripadlja italijanskega reakcija pa obstoji v gospodarskih stiskah, v strahu pred fašističnimi razgrajenji ter pod bičem latifundistov in veleindustrijev. To je rezka slika bodoče svobode italijanskega državljana. Če danes prodaja italijanska reakcija tako robo, potem je jasno, da ta pot ne vodi nikamor drugam, kakor v naročje fašizmu. Obrambni ukrepi, kakor se imenuje „deklaracija“ v pravicah

manjšin, so zanesli italijansko reakcijo vred z ostalimi političnimi dejanji na nevarna pota, prav blizu tistih čer, ob katerih se je Mussolinijevski imperij pred pičlimi dvema leti dokončno razbil. Toda tokrat ne bo uspelo reakcij angažirati italijanskega ljudstva, da bi podprlo take imperialistične težnje. Italijansko ljudstvo, zlasti delovne množice iz severne Italije, ki so šle skozi dveletni boj, nočejo popustiti v boju z reakcijo. Zato se bije danes v Italiji prikrit, pa vendar le težak boj za to, da bi prišla Italija iz usodnih notranjopolitičnih zagat na pot demo-

kratizacije in obnove. Velikanske delavske stavke severne Italije, boj z orožjem v roki za svobodo v južni Italiji, to so simptomi moči italijanskega ljudstva, ki mora s krvjo v drugem letu po dokončnem zlomu fašizma preprečevati to, da bi se še enkrat povrnilo usodno leto 1922. Italijanske množice držijo danes krepko pozicije v svojih rokah in jih bodo tudi obdržale, kajti Parrijevi obrambni ukrepi so jasni simptomi politične slabosti italijanskega imperializma, ako ga ne bodo v najbolj odločilnih trenutkih boja italijanskih množic podprle demokraciji sovražne in nasprotne sile.

250 fašistov je pobegnilo

iz koncentracijskega taborišča

V noči 28. julija t. l. so prišli pred koncentracijsko taborišče v Palazzolo dello Stella v karabinerje preoblečeni neznanci, onesposobili stražo karabinerjev ter na ta način pomagali, da je uteklo 250 fašistov - kriminalcev.

Enega izmed pobeglih fašistov so naši tovariši prejeli v Vidmu. Furlansko ljudstvo kar ne more

razumeti, kako je kaj takega mogoče. Uverjeni smo, če bi držali stražo v taborišču zavedni demokratični patriotje, da bi se kaj takega ne moglo dogoditi. Vedno bolj razumemo, kako je prišlo do tega, da so v goratem kraju Gran Sasso nemški vojaki ustrahovali karabinerje ter rešili Mussolinija. Ko bomo zvedeli za bolj podrobne novice, pa bomo še poročali.

Zavezniki obsodili borbe proti fašizmu

Zavezniško vojaško sodišče v Trstu je 1. avgusta obsodilo znanega borca proti fašizmu tovariša Jurija Jaksetiča, glavnega urednika tržaškega lista „Il Lavoratore“, na 18 mesecev zapora, ker je policija pri njem našla revolver, ki ga je Jaksetič imel spravljene kot spomin na svojega padlega tovariša Garibaldinca Bressana.

Skupno ž njim sta bila obsojena še tovariša Goriup na 18 mesecev in Pahor na 12 mesecev

zapora. Ko je bila sodba razglašena in postala znana po Trstu, je tržaško delavstvo stopilo v štrajk, ki je trajal od poldneva do polnoči.

Res čudne stvari se godijo na Primorskem! Potem ko je premagan fašizem prihajajo pred sodišče in so obsojeni borci, ki so se ob strani Angležev in Amerikancev borili za zlom fašizma.

Fašisti pa še vedno hodijo prosti po tržaških ulicah. Kaj neki to pomeni?

Vsi na svojem mestu

Tiho, tiho je prispel v Gorico nadškof Carlo Margotti. Znano je, da je bil nadškof Margotti izgnan iz Gorice od jugoslovanske vojaške oblasti, zato, ker je ves čas nadškofovanja v Gorici posvetil denacionalizaciji našega naroda, nastopal za odpravo slovenske pridige v cerkvi, slovenskega verouka, bil propagator fašistične miselnosti in oboževalec „visokih ciljev, ki si jih je fašistična Italija

postavila v tej vojni“, (tako je napisal sam v zaupni okrožnici vsem duhovnikom). Pozival je duhovnike naj blagoslovljajo fašistične zmagovalce, naj „podprejo težnje fašistične Italije“ za osvajanje tujih ozemlj in drugih narodov.

Sedaj je spet na svojem mestu, kjer nadaljuje svoje delo, ki ga je prekinil z dnem izгона.

ZAVEST LJUDSKIH MNOŽIC

Kako daleč je segla zavest ljudskih množic in kako globoko čuti naše ljudstvo nam najjasneje dokazuje dejstvo, da se ob vsakokratnem napadu na njene demokratske pridobitve vznemiri vse prebivalstvo, ki se čuti prizadeto. Mislimo namreč na postopek, ki ga izvajajo Zavezniške vojaške oblasti na tem teritoriju s tem, da s silo jemljejo ljudstvu tiste osnovno demokratske pridobitve, ki si jih je v tem težkem boju kot dosledni bореc proti fašizmu izborjevalo.

Razorožitev Narodne zaščite je povzročila splošno stavko v Trstu, Trzišču in Gorici, impozantne manifestacije v Gorici so pričale kako hudo se čuti naše ljudstvo prizadeto s tem, da se mu razpušča oboroženo pest svoje ljudske oblasti. Naravno je, da je po odhodu naše vojske s razorožitvijo naše zaščite ljudstvo izgubilo zadnjo možnost učinkovite borbe proti kriminalcem in sovražnikom ljudske demokracije. Še več. Od vseh strani prihajajo protestne resolucije s celo vrsto podpisov, ki gredo včasih na 200 podpisov naslovljene Predsedniku ZDA gospodu Truman-u, Predsedniku Velike Britanije gospodu Churchillu, in Vrhovnemu Komandantu vojaških sil v Sredosemlju gosp. Aleksandru. V teh resolucijah naše preprosto ljudstvo z preprostimi besedami izraža svoje ogorčenje nad tem, da se tukaj uvaja sistem 8. septembra 1943, ki je in ne more biti drugačen, kot dediščina fašistične uprave t. j. fašistični sistem. Takisto ogorčenje je vzbudilo razpuščenje ljudskih sodišč. Tudi to je rodilo ogorčenje med našim

prebivalstvom. Pridružuje se k temu še neurejena in nezadostna hrana, nezaposlenost delavstva, nizke plače itd. Med tem ko se podpira na eni strani takozvani „mercato libero“ z izključno razliko od črne borze, ki je oficijelno preganjana, nima vrnitve ljudstvo najnujnejših življenjskih potrebščin. Splošna stavka v Trstu in po vseh središčih, stotine in stotine protestnih resolucij s tisoči desetstotimi podpisi je rezultat takih protidemokratskih ukrepov. Naše ljudstvo se sprašuje: ali povratak v prejšnji fašistični sistem in s tem v fašizem... in potem zakaj borba, zakaj toliko milijonov žrtev - ali priznanje že obstoječega stanja, ljudska oblast, sodišča itd. s takimi žrtvami priborjene demokratske pravice. Če smo demokrati, če smo borci proti fašizmu in to v radikalni in pospešeni obliki, ali zagovorniki protiljudskih osovraženih sistemov.

Svet ve in mora vedeti, da 120 tisoč stavkajočih delavcev, da stotine protestnih resolucij niso izraz neznatne manjšine in brezpomembne skupine „nahujskanih“ ljudi, ampak, da je to ogromna večina prebivalstva na tem teritoriju, ki se čuti hudo prizadeto v svojih že izbojevanih pravicah, izbojevanih z lastnimi silami.

Zato Slovensko in Italijansko prebivalstvo tega teritorija dviga svoj glas, ki ga mora upoštevati ves svobodoljubni svet, ki se bori proti fašizmu, predvsem pa veliki zavezniki, ki so že v začetku borbe proti fašizmu zapisali na prapor demokracije načelo: vsak narod si bo urejeval življenje kot bo njemu prav.

